

Прослуховування аудитивних текстів іноземною мовою, що не є частиною навчального курсу	9,7%	12,9%	25,8%	41,9%	9,7%
Перегляд відео (в т. ч. онлайн) іноземною мовою, що не є частиною навчального курсу	9,7%	38,7%	25,8%	16,1%	9,7%
Виконання вправ, що не є частиною навчального курсу	3,2%	16,1%	38,7%	22,6%	19,4%
Тестування рівня володіння іноземною мовою, що не є частиною навчального курсу	3,2%	19,4%	41,9%	22,6%	12,9%

Підсумовуючи, варто зазначити, що врахування як проаналізованих вище, так й інших чинників, є необхідним компонентом контролю процесу розробки гібридних курсів, який дозволяє коригувати наповнення останніх і виявляється здатним помітно підвищити ефективність гібридного навчання іноземних мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Плотніков Є. О. Оцінка готовності майбутніх учителів до гібридного навчання іноземних мов / Є. О. Плотніков // Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – № 1. – С. 125–130.
2. Blended learning – current use, challenges and best practice, report 2013 [a report by Kineo and the Oxford Group] [Електронний ресурс]. – 2013. – 18 р. – Режим доступу : <https://www.kineo.com/m/0/blended-learning-report-202013.pdf>
3. E-learning market trends & forecast 2014 – 2016: report [a report by Docebo] [Електронний ресурс]. – March 2014. – 47 р. – Режим доступу : <http://www.docebo.com/landing/learning-management-system/elearning-market-trends-and-forecast-2014-2016-docebo-report.php?CP>
4. Goertler S. Students' readiness for and attitudes toward hybrid FL instruction [Електронний ресурс] / S. Goertler, M. Bollen, J. Gaff Jr // *CALICO Journal*. – January, 2012. – Vol. 29, No. 2. – P. 297–320. – Режим доступу : <http://www.equinoxpub.com/journals/index.php/CALICO/article/view/23730/22585>
5. Moyle K. Students' views about learning with technologies: a literature review / K. Moyle, G. Wijngaards, S. Owen // Student reactions to learning with technologies : perceptions and outcomes [ed. by K. Moyle and G. Wijngaards]. – Hershey, PA : Information Science Reference, 2012. – P. 1–22.
6. Stephens T. Understanding the myths & realities associated with flipped, hybrid, and blended learning models [Електронний ресурс] / T. Stephens [eClass4learning]. – October 2012. – Режим доступу : <http://www.eclass4learning.com/wp-content/uploads/2012/10/Blended-Learning-Keynote.pdf>

УДК 371.3:811

Кузнєцова О. О.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
фінансово-економічного факультету
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

НАВЧАННЯ РЕФЕРУВАННЮ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У НЕМОВНОМУ ВНЗ

У статті подано практичні рекомендації щодо застосування реферування на старших курсах немовних ВНЗ з метою виявлення його навчального і контролюючого потенціалів. Розроблено методику впровадження реферування в навчальний процес, визначено його параметри та складено перелік завдань до тестів.

Ключові слова: реферат, реферування, види читання, текст, інформація.

Кузнєцова О. О. Обучение реферированию на иностранном языке в неязыковом вузе. В статье даны практические рекомендации относительно применения реферирования на старших курсах неязыковых вузов с целью выявления его обучающего и контролирующего потенциалов. Разработана методика внедрения реферирования в учебный процесс, определены его параметры и составлен перечень заданий к тестам.

Ключевые слова: реферат, реферирование, виды чтения, текст, информация.

Kuznietsova O. Teaching of abstracting in foreign language in non-language higher education. The article deals with practical recommendations of abstract using to reveal its training and controlling potential. The method of abstract introduction is developed, the list of tasks to tests is compiled.

Key words: report, rendering, types of reading, text, information.

Особливості сучасного навчального заняття з іноземної мови у немовному вищому навчальному закладі полягають у тому, що відбувається перехід до якісно нової системи його організації.

Принципово по-новому ставиться мета навчання: психічний і творчий розвиток особистості на основі здатності до самореалізації. Основу діяльності студента складає модель «Я навчаюся сам», а не модель «Мене навчають», тому: «Я бачу зміни, що відбуваються, аналізую, оцінюю не тільки кінцевий результат, а й процес діяльності, знаю предмет, володію навичками самонавчання, і тому успішність мого навчання залежить від моєї діяльності».

Такий підхід забезпечує низку важливих навчальних цілей:

- стимулювання мотивації та інтересу до галузі предмета, що вивчається;
- розвиток навичок аналізу, критичності мислення, комунікації;
- саморозвиток і розвиток завдяки активізації розумової діяльності й діалогічній взаємодії з викладачем та іншими учасниками навчального процесу.

Реферування аутентичних текстів у вищому навчальному закладі є одним з найраціональніших засобів обробки наукової інформації і одним з найбільш складних видів самостійної роботи для студентів.

У працях дослідників В. Лазарева, О. Я. Подземського, К. Р. Симона, Ю. А. Шауера, М. Б. Сороки, А. А. Вейзе, Г. І. Славіної, З. С. Харківського, Н. І. Геза, М. Р. Шора, М. В. Ляховецького обговорено актуальні питання підготовки, навчання і використання реферативної інформації рідною та іноземною мовами.

Мета статті – виявити можливості реферування як одного з видів роботи з текстами за фахом, а також визначити роль і місце реферування у загальній системі навчання іноземній мові у ВНЗ.

Реферування – інтелектуальний творчий процес, який включає в себе осмислення тексту, перетворення інформації аналітико-синтетичним засобом і створення нового (тобто вторинного) тексту.

Реферат – це скорочене викладення у письмовому вигляді змісту книги, статті, результатів дослідження будь-якої проблеми, підсумків наукової роботи.

Підготовка рефератів – один з найбільш складних видів самостійної роботи для студентів. Студенту необхідно вдумливо і уважно працювати з літературою, аналізуючи та вибираючи необхідну інформацію.

Вимоги до реферату: він повинен бути інформативним, відрізнятися повнотою викладення, об'єктивно передавати зміст первинного тексту, містити критичне або творче осмислення тексту, що реферується [1, с.10].

У навчальному процесі читання іноземних аутентичних текстів з фаху з настановою на наступне їх реферування, на нашу думку, може стати ефективним засобом навчання читанню та контролю розуміння прочитаного, адже реферування передбачає роботу з цілим текстом або з уривками з нього. До реферативного читання ставляться ті самі вимоги, що й до зрілого читання, коли увага того, хто читає, зосереджена на змісті тексту, а не на його мовній формі.

Процес реферування є сукупністю операцій, спрямованих на точне розуміння змісту тексту та виділення в ньому основної інформації з наступним скороченням змісту оригіналу під час усного або письмового викладу матеріалу [2, с.12].

У процесі навчання іноземної мови стислий переказ тексту може бути засобом контролю розуміння прочитаного.

Проведені психолінгвістичні та лінгвістичні дослідження реферування і реферату дали змогу виявити та теоретично обґрунтувати навчаючі й контролюючі потенціали реферування та на їх основі визначити роль і місце реферування в загальній системі навчання іноземної мови в немовному ВНЗ.

Під час читання з настановою на реферування аналізується мовна форма і широко застосовуються знання з фаху, тому навчання реферування доцільно проводити на старших курсах, коли студенти володіють певним мовним арсеналом і професійними знаннями.

Реферування спрямовано на виявлення навчаючого та контролюючого потенціалів. Його слід проводити на завершальному етапі навчання іноземної мови у ВНЗ.

Існує три етапи впровадження реферування у навчальний процес:

1. Констатуючий зріз, коли визначають рівень знань студентів з іноземної мови та перевіряють їх уміння працювати з текстом за фахом (технічним або економічним).
2. Навчаючий етап (навчання реферуванню).
3. Контролюючий.

Кожний етап повинен завершуватися відповідними тестами (контролюючими та коригуючими) з урахуванням фактору часу.

Оскільки реферування відбувається в кілька етапів і передбачає неодноразове читання призначеного для цього тексту, то можна припустити, що навчання реферуванню є насамперед навчанням різних видів читання – переглядове, ознайомлююче і навчаюче.

У процесі реферативного читання, основною метою якого є отримання інформації з тексту і яке не потребує звучання тексту, розвивається техніка читання про себе. Процес реферування ґрунтується на порівнянні фактів, з'ясуванні їх причинно-наслідкових зв'язків, на виділенні основної, найважливішої з погляду референта інформації. Реферування навчає критичного ставлення до сприйнятої інформації, удосконалює навички критичного читання.

Реферативне читання, спрямоване на знаходження потрібної інформації, стає пошуковим. Реферування навчає студентів швидко знаходити структурні компоненти тексту, розпізнавати особливості конкретного речення, сприяє розвитку навичок читання без перекладу.

На нашу думку, під час навчаючого етапу необхідно вводити такі підготовчі (тренувальні) вправи:

- Знайти в абзаці речення, вислів, який може слугувати назвою.
- Знайти та відмітити абзаци, які містять конкретну інформацію.
- Визначити кількість фактів, що викладені в тексті.
- Узагальнити 2-5 речень (або абзаци) в одне.
- Знайти в кожному абзаці головну, основну інформацію і додаткову, пояснювальну.

- Викласти основні положення тексту у вигляді плану.
- Опустити всі ввідні речення в абзаці, ввідні слова у реченні та описові (підрядні) речення.
- Опустити другорядні визначення.
- Використати об'ємні слова замість описів або підрядних речень: *unequalled, available*.
- Опустити приклади, окрім фактів (або даних), в яких міститься вагома інформація.
- Опустити ті факти, які логічно випливають з вищесказаного.
- Опустити всі повтори.
- Використати лексичне, граматичне перефразування.
- Виділити ключові слова і фрагменти у кожному зазначеному за ступенем інформативності абзаці.
- Перегрупувати ключові фрагменти.
- Узагальнити матеріал, скласти логічний план тексту.
- Змінити послідовність пунктів логічного плану написання реферату.

Отже, під час реферування, на нашу думку, у студентів контролюються такі навички й уміння, як:

- 1) орієнтування в тексті;
- 2) розуміння загального змісту тексту;
- 3) детальне розуміння тексту, тобто вміння ділити текст на змістовні уривки, відокремлювати головне від другорядного, знаходити ключові фрагменти тексту тощо.

У тестах, спрямованих на контроль сформованості компетенцій з різних видів читання, можна ставити студентам такі завдання:

1. Визначити характер тексту, предмет повідомлення, спираючись на заголовок, схеми тощо (переглядове читання).
2. Визначити загальний зміст прочитаного, не вдаючись у деталі (ознайомлююче читання).
3. Точно зрозуміти текст, розібратися в усіх його деталях (навчаюче читання).
4. Переглянути текст з метою знаходження певної інформації (пошукове читання).
5. Виділити в тексті найважливішу інформацію, оцінити сприйняту інформацію (критичне читання).

При цьому можна застосовувати такі види контролю: усне повідомлення іноземною мовою, відповіді на запитання, виділення в тексті потрібної інформації, цитування уривків з тексту, переклад фрагментів тексту, складання плану до тексту тощо.

Під час тестування враховують якість читання та рівень розуміння прочитаного. Час, витрачений на складання реферату, та кількість інформації, переданої в ньому, є показниками сформованості навичок зрілого читання, показниками швидкості, змістової обробки здобутої інформації.

Як показує досвід, під час реферування відбуваються не лише кількісні, а й якісні перетворення у вихідному тексті, в результаті аналітико-синтетичної переробки інформації з'являється новий текст – реферат, який відрізняється специфічною композиційно-змістовою структурою та лексико-граматичним оформленням [3, с. 7–9].

Під час складання реферату текст зазнає таких трансформацій:

- а) синонімічної лексичної заміни із збереженням структури речення (об'єднання двох або кількох речень);
- б) синонімічної заміни граматичної структури (об'єднання двох або кількох речень в одне з визначенням змістовного зв'язку між ними);
- в) змін продуктивного характеру (введення слів оцінюючого, узагальнюючого характеру та клішованих зворотів, які компенсують неминучу під час реферування втрату інформації).

Порівняльні характеристики вихідного тексту та тексту реферату можуть бути показниками сформованості навичок і вмінь інтерпретувати здобуту інформацію та передавати її у відповідній формі. Під час проведення тестів на перетворення вихідного матеріалу контролюють уміння перегрупувати здобуту інформацію залежно від ступеня її важливості, виділяти найважливішу інформацію, оперувати іншомовним матеріалом. Першорядне значення для реферування мають повнота і точність розуміння сприйнятого тексту, вміння зосереджувати увагу на основних положеннях та утримувати їх у пам'яті.

Під час застосування реферування можна визначити, як воно впливає на розвиток різних видів пам'яті. За допомогою тестів контролюється рівень запам'ятовування та відтворення потрібної інформації – графічної, структурної, змістової. Кількісний та якісний аналіз утримання в пам'яті сприйнятого матеріалу проводиться вимірюванням і порівнянням кількості відтвореної та сприйнятої інформації. При цьому застосовують такі методи тестування – безпосереднє відтворення здобутої інформації одразу ж після реферування і відстрочене відтворення раніше реферованого тексту (через 1–2 заняття). Види контролю – відповіді на запитання, заповнення пропусків, переказ тощо.

Контроль має визначити рівень впливу письмового реферування на якість усного висловлювання з теми за фахом. Види контролю: бесіда з теми, усне повідомлення найважливішої інформації з реферованого тексту, огляд, доповідь. Під час обробки даних слід враховувати такі показники усного висловлювання, як темп мовлення, обсяг переданої інформації, композиційну структуру, логічність викладу, запас активної лексики, помилки в мовленні тощо.

Проникнення в зміст матеріалу, точне та повне його розуміння, без чого неможливе реферування, сприяє розвитку навичок і вмінь правильного поділу речень на синтагми, що, в свою чергу, поліпшує техніку читання не лише про себе, а й уголос.

У цілому реферування навчає раціонально підходити до процесу читання, розвиває систему зворотного зв'язку, самонавчання та самоконтролю, формує вміння й навички безпосередньо читання, тобто здобування наукової інформації з оригінальної літератури. Грамотно складений реферат свідчить про те, що студент вміє зосередитися під час читання та зберегти в пам'яті зв'язок між усіма частинами аутентичного тексту, що дає змогу судити про його загальний читацький досвід, інтелект і рівень володіння іноземною мовою.

Під час реферування, коли увага студента спрямована на композиційно-змістову структуру тексту, створюються умови для формування відповідних розумових дій, спрямованих на наступне самостійне читання текстів з фаху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вейзе А. А. Реферирование технических текстов / А. А. Вейзе, Н. В. Чиркова. – Минск : Высшая школа, 1983.
2. Вейзе А. А. Чтение, реферирование и аннотирование иностранного текста языков / А. А. Вейзе. – М. : Высшая школа, 1985.
3. Славина Г. И. Аннотирование и реферирование: учебное пособие по английскому языку / Г. И. Славина, З. С. Харьковской. – М. : Высшая школа, 2006.

УДК 378.881

Ларіна Т. В.
Ніжинський державний
університет імені М. Гоголя

ВИКОРИСТАННЯ ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ МОВНОГО ВНЗ

У статті розглядаються особливості формування лексичної компетенції студентів мовних спеціальностей на заняттях з домашнього читання, визначається її суть та структура. Представлено шляхи формування лексичних навичок під час домашнього читання в умовах скорочення аудиторних занять. Запропоновано систему вправ для усунення мовленнєвих неточностей і помилок у використанні певних лексичних одиниць. Проаналізовано структуру та змістове наповнення зазначених матеріалів.

Ключові слова: лексична одиниця, навички, вміння, лексична компетентність.

Ларіна Т. В. Використання домашнього читання для формування лексичної компетенції студентів мовного ВНЗ. В статті представлена модель організації роботи по формуванню лексических навиків студентів начального рівня мовних спеціальностей. Предлагается система упражнений, использование которых способствует развитию языковой компетенции на уроках домашнего чтения в условиях сокращения аудиторных занятий. Проанализирована структура и смысловое наполнение указанных материалов.

Ключевые слова: лексическая единица, навыки, умения, лексическая компетенция.

Larina T. V. Lexical competence development of language students by means of home-reading. In the article the model of lexical competence formation of the future teachers is presented. The set of exercises to encourage the development of speech skills is given. «Use of English» exercises, focused on preventing students from making common mistakes, are given for individual studying. The structure as well as the components of the supplements are analyzed.

Key words: lexical unit, skills, knowledge, lexical competence.

Інтеграція українського суспільства до європейського співтовариства висуває нові вимоги до викладання іноземних мов на засадах компетентнісного підходу. Нові реалії мовної освіти, з одного боку, та скорочення аудиторного навантаження студентів, – з іншого, кидають нові виклики щодо ефективності організації роботи у класі та посилення самостійної роботи студентів, її методичного супроводу. Серед шляхів інтенсифікації формування іншомовної комунікативної компетенції студентів мовних ВНЗ, а саме комунікативних навичок, ми виділяємо домашнє читання, під яким розуміємо додаткове відносно навчального матеріалу читання з метою підвищення філологічної компетентності студента та формування соціокультурної компетентності.

Художні твори набули широкого вжитку у процесі викладання іноземних мов. Проблемами використання іншомовного читання у процесі навчання іноземної мови займалися М. Алієва, Г. Барабанова, Ю. Борисов, Л. Журавльова, М. Зінов'єва, І. О. Зимня, В. Козакова, М. Кудашова, В. Кузовлев, Т. Серова, Л. Смелякова, Л. Хорев, Н. Фоломкіна та ін. Так, у працях Г. Барабанової та Т. Шевченко досліджено когнітивно-комунікативну методику навчання іншомовного читання, методику навчання самостійного читання іншомовних текстів представлено М. Алієвою та Н. Магазовою. Питання формування лексичної компетенції розглядалося у працях вітчизняних і зарубіжних вчених (В. Артемов, Н. Ніколаєнко, Ю. Пассов, О. Сиземіна, О.Тарнопольський, R. Gairns, P. Nation, S. Redman та ін.). Незважаючи на розробленість питання, проблема розширення лексичної бази студентів, пошук шляхів її ефективної організації, особливо в умовах самостійної